

Sygn. akt I C 469/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 stycznia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Tarnowie, Wydział I Cywilny

w składzie :

Przewodniczący: SSO Barbara Grodkowska

Protokolant: stażysta Sylwia Dymańska

po rozpoznaniu w dniu 20 stycznia 2015 r. w Tarnowie

na rozprawie

sprawy z powództwa Ł. W.

przeciwko Skarbowi Państwa – reprezentowanemu przez Dyrektora Zakładu Karnego w T.

o zadośćuczynienie

I. odrzuca pozew w zakresie żądania powoda Ł. W. obejmującego okres od listopada 2008 r. do maja 2009 r.;

II. w pozostałym zakresie powództwo oddala;

III. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Tarnowie adwokatowi R. K., który został ustanowiony pełnomocnikiem z urzędu dla powoda Ł. W. wynagrodzenie w kwocie 147,60 zł (sto czterdzieści siedem złotych 60/100);

IV. zasądza od powoda Ł. W. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 120 zł (sto dwadzieścia złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

SSO Barbara Grodkowska

Sygn. akt I C 469/13

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie z dnia 20 stycznia 2015 roku

Powód Ł. W. w pozwie skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa – Dyrektorowi Zakładu Karnego w T. domagał się zasądzenia od pozwanego kwoty 100 000 zł tytułem zadośćuczynienia za wyrządzone szkody podczas pobytu w Zakładzie Karnym w T. w okresach od listopada 2008 roku do maja 2009 roku oraz od lipca 2010 roku do lipca 2011 roku.

Jako podstawę prawną swoich roszczeń powód podał przepisy art. 24 § 1 k.c. w zw. z art. 448 k.c. oraz 417 § 1 k.c. W uzasadnieniu wskazano, że podczas pierwszego pobytu w Zakładzie Karnym w T. tj. w okresie od listopada 2008 roku do maja 2009 roku powód został osadzony w warunkach przeludnienia, tj. przebywał w celach, które nie spełniały standardu 3 m² powierzchni mieszkalnej na osobę, co narusza dyspozycję art. 110 § 2 k.k.w. Podczas drugiego pobytu w pozwanej jednostce penitencjarnej powierzchnie celi spełniały normy powierzchni użytkowej na jednego osadzonego, jednakże występowały w ocenie powoda inne niedogodności w odbywaniu kary pozbawienia

wolności. Powód zarzuca pozwanemu nieodpowiednią wentylację celi – brak kratki wentylacyjnych, usytuowanie celi poniżej poziomu drogi – w tzw. piwnicy, wskutek czego w pomieszczeniach ciągle występowała wilgoć na ścianach, w okresie zimowym ze ścian lała się woda, ogrzewanie było nieodpowiednie do zimowej pory roku. Powód wskazał, że w celu zapewnienia wymiany powietrza zimą praktycznie cały czas należało wietrzyć celi, co powodowało przebywanie w nieodpowiedniej temperaturze. W miesiącach letnich w celi panował zaduch, administracja zakładu karnego nie zapewniała napojów dostępnych przez cały dzień, a jedynie podawane były przy posiłkach w ilości 0,5 litra na osobę. W ocenie powoda stan celi był fatalny – odpryski na ścianach, wilgoć, a nawet grzyb. Osadzeni nie mieli zapewnionej intymności podczas czynności higienicznych wykonywanych w celi, albowiem umywalka znajdowała się poza kąpielnicą sanitarną, nieoddzielona od pomieszczenia mieszkalnego. Ł. W. wskazał, że w wyniku wyżej wymienionych warunków w jakich przebywał w Zakładzie Karnym w T. czuł się poniżony i traktowany w sposób niehumanitarny, co skutkowało naruszeniem jego dóbr osobistych w postaci godności, prawa do intymności i humanitarnego traktowania.

Strona pozwana Skarb Państwa – Zakład Karny w T., reprezentowana przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, wniosła o oddalenie powództwa i zasądzenie od powoda kosztów postępowania wedle norm przepisanych na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa.

W pierwszej kolejności pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczeń powoda związanych z wydarzeniami opisywanymi przez powoda, które miały miejsce w okresie wcześniejszym niż trzy lata przed wniesieniem pozwu. Ponadto pozwany wskazał na brak uzasadnionych przesłanek do zasądzenia zadośćuczynienia za rzekome krzywdy powoda w okresie nieobjętym przedawnieniem roszczeń. Powód bowiem nie sprecyzował bliżej swojej sytuacji, nie podał dokładnie jakie szkody powstały w jego dobrach w związku z zarzucanymi naruszeniami, jaki był ich rozmiar, czy też długotrwałość jego cierpień, a ponadto swoich twierdzeń nie popiera żadnymi dowodami.

Pozwany wskazał, iż panujące w jednostce penitencjarnej warunki sanitarno-bytowe były zgodne z obowiązującymi przepisami prawa. Zgodnie z rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno – porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152 poz. 1493) węzeł sanitarny (ubikacja) w celach wydzielona jest od reszty pomieszczenia ścianami pełnymi, natomiast w celi znajduje się tylko umywalka, mająca na celu pomoc osadzonym w utrzymaniu higieny osobistej na odpowiednim poziomie (np. mycie zębów). Służyć ma także do mycia naczyń czy też pobierania wody do czajników. Powód zgodnie z § 30 ust. 2 ww. rozporządzenia miał zapewnioną kąpiel raz w tygodniu w ciepłej wodzie. Pozwany zaznaczył również, iż w czasie pobytu w pozwanej jednostce powód złożył tylko jedną skargę, niezwiązaną z przedmiotowym powództwem, a dotycząca zatrzymania przez administrację zakładu korespondencji kierowanej do powoda, ze względu na fakt, iż zawierała ona niedozwolone treści pornograficzne.

W ocenie pozwanego podnoszone przez powoda zarzuty nie zostały przez niego choćby uprawdopodobnione. Nie wykazał on tak naprawdę ani krzywdy czy też szkody (oraz ich rozmiaru), ani bezprawności w działaniu pozwanego ani związku przyczynowego pomiędzy działaniem funkcjonariuszy publicznych a rzekomą szkodą, która powstała w jego dobrach. Brak jest też uzasadnienia dla żądanej przez powoda kwoty, która w świetle okoliczności przedstawionych w pozwie wydaje się dowolna i niczym nieuzasadniona. Pozwany wskazał, że zasądzeniu zadośćuczynienia w niniejszej sprawie stoją na przeszkodzie zasady współżycia społecznego (art. 5 k.c.). W tego typu sprawach konieczne jest odniesienie się do realiów społecznych i należy mieć na względzie, że Rzeczpospolita Polska zapewnia standard odbywania kary pozbawienia wolności na jaki stać ogół obywateli.

Stan faktyczny sprawy przedstawiał się następująco:

Ł. W. przebywał w Zakładzie Karnym w T. przebywał dwukrotnie – w okresie od dnia 25 listopada 2008 roku do 13 maja 2009 roku, a następnie od dnia 22 lipca 2010 roku do dnia 13 lipca 2011 roku.

W pierwszym okresie osadzenia powód przebywał w trzech celach:

- nr 119 o pow. 8,53 m² w dniach od 26 listopada 2008 roku do 19 lutego 2009 roku,
- nr 132 o pow. 8,38 m² w dniach od 19 lutego 2009 roku do 24 lutego 2009 roku,
- nr 127 o pow. 8,63 m² w dniach od 24 lutego 2009 roku do 13 maja 2009 roku.

W wyniku zarządzeń Dyrektora Zakładu Karnego w T. z dnia 15 października 2008 roku, 9 grudnia 2008 roku i 31 marca 2009 roku w celach numer 119, 132, 127, do dnia 30 czerwca 2009 roku, umieszczono osadzonych w warunkach, w których powierzchnia w celi na jednego osadzonego wynosiła poniżej 3 m². Powierzchnia celi przypadająca na jednego osadzonego została w wyniku wydania ww. zarządzeń zmniejszona do 2,97 m² na osobę w celi nr 132, 2,84 m² na osobę w celi nr 119 oraz 2,87 m² na osobę w celi nr 127.

W czasie drugie pobytu w jednostce penitencjarnej w T. powód nie przebywał w warunkach przeludnienia, a został osadzony w następujący sposób:

- w dniach od 22 lipca do 29 lipca 2010 roku w celi nr 205 o pow. 27,08m² dla 9 osób,
- w dniach od 29 lipca do 26 sierpnia 2010 roku w celi nr 217 o pow. 26,90 m² dla 8 osób,
- w dniach od 26 sierpnia 2010 r. do 18 stycznia 2011 r. w celi nr 227 o pow. 31,71 m² dla 10 osób,
- w dniach od 18 stycznia do 21 stycznia 2011 roku w celi nr 229 o pow. 19,97 m² dla 6 osób,
- w dniach od 21 stycznia do 31 stycznia 2011 roku w celi nr 108 o pow. 8,36 m² dla 2 osób,
- w dniach od 31 stycznia do 30 czerwca 2011 roku w celi nr 134 o pow. 7,97 m² dla 2 osób,
- w dniach od 30 czerwca do 13 lipca 2011 roku w celi nr 145 o pow. 8,5 m² dla 2 osób.

Dowód: Akta osobowe Ł. W. k. 83, informacja o pobytach i orzeczeniach k. 90-92, pismo Zakładu Karnego w T. z dnia 17 lutego 2014 roku k. 73, zeznania powoda k. 177-178, wyrok Sądu Rejonowego w Tarnowie z dnia 18 września 2009 roku z uzasadnieniem k. 53, 61-64 akt sprawy o sygn. I C 330/09.

Powód podczas odbywania kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w T. miał zapewnioną opiekę medyczną i korzystał z wizyt u lekarza. Skierowany został m.in. na badania radiologiczne do szpitala w T., gdzie wykonano powodowi zdjęcie przeglądowe klatki piersiowej w dniu 28 grudnia 2010 roku oraz zdjęcie rtg płuc w dniu 11 grudnia 2011 roku.

Dowód: Książka zdrowia osadzonego k. 93-100.

Zakład Karny w T. znajduje się w budynku przy ul. (...). Budynek został wybudowany na początku XX wieku. Cele mieszkalne są wyposażone w środki higieniczne i sprzęt kwaterunkowy zapewniający zarówno indywidualne miejsce do spania – łóżko (zazwyczaj piętrowe), jak też miejsce do spożywania posiłków – stoliki, krzesła, szafka, miska, przyrządy do sprzątan. W celach mieszkalnych znajduje się wyodrębniony pełnymi ścianami, zabudowany kącik sanitarny z drzwiami, w którym znajduje się toaleta. Umywalka znajduje się poza kącikiem sanitarnym i nie jest odgradzona od celi parawanem.

W celach nie ma ciepłej wody, ale jest bieżąca woda chłodna. Raz w tygodniu zapewnia się skazanym pięciominutową ciepłą kąpiel w łaźni. W pozostałe dni tygodnia powód mył się w celi.

Ze względu na warunki architektoniczne budynku pomieszczenia nie są wyposażone w instalację wentylacji grawitacyjnej. Wymiana powietrza odbywa się poprzez mikrowentylację w oknach, a przede wszystkim poprzez wietrzenie okienne podczas pobytu skazanych poza celą. W celach, w których przebywał powód znajdowały się okna. W celach okresowo powstawały zaczerwienienia na ścianach i zawilgocenie pomieszczeń.

Zakład Karny w T. posiada instalację centralnego ogrzewania i w okresie jesienno – zimowym cele były ogrzewane za pomocą kaloryferów.

Więźniowie mają możliwość spędzania czasu poza celą. Powód uczęszczał do świetlicy, korzystał z codziennych spacerów.

W sezonie letnim osadzeni otrzymywali napoje wraz z posiłkami trzy razy dziennie. Do każdego posiłku dostawali 0,5 litra napoju. Więźniowie mogli dokonywać zakupu dodatkowych napojów w kantynie, a ponadto korzystać w tym zakresie z pomocy osób z zewnątrz podczas widzeń. W przypadku wysokiej temperatury w okresie letnim istniała również możliwość pobierania przez osadzonych dodatkowej porcji napoju, o czym osadzeni byli informowani w stosownych komunikatach.

Dowód: Zeznania świadka W. G. k. 123 , zeznania powoda k. 93, notatka służbowa z dnia 2 października 2013 roku k. 51.

Powód jeden raz złożył skargę na funkcjonowanie Zakładu Karnego w T. w przedmiocie zatrzymania zawartości skierowanej do niego korespondencji.

Dowód: pismo Zakładu Karnego w T. z dnia 12 maja 2014 roku k. 131.

Prawomocnym wyrokiem z dnia 18 września 2009 roku Sąd Rejonowy w Tarnowie w sprawie pod sygn. akt. I C 330/09 oddalił powództwo Ł. W. przeciwko Skarbowi Państwa – Zakładowi Karnemu w T. o zapłatę kwoty 10 000 zł tytułem zadośćuczynienia. Roszczenie dotyczyło warunków odbywania przez powoda kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w T. w okresie od listopada 2008 roku do maja 2009 roku.

Dowód: wyrok Sądu Rejonowego w Tarnowie z dnia 18 września 2009 roku, sygn. akt. I C 330/09 wraz z uzasadnieniem – k. 53, 61-64 akt SR Tarnów sygn. I C 330/09.

Na powyższy stan faktyczny złożyły się ustalenia poczynione przez Sąd w oparciu o powołane powyżej dokumenty, zeznania świadka W. G. i powoda Ł. W.

Dokumenty, które legły u podstaw ustaleń, Sąd uznał w całości za autentyczne i wiarygodne. Żadna ze stron nie kwestionowała przedmiotowych dowodów od strony ich formy czy treści, jak również nie ujawniły się jakiegokolwiek okoliczności, które dawałyby podstawę do dokonania z urzędu negatywnej oceny tych dokumentów.

Odnośnie dowodów osobowych Sąd dał wiarę częściowo zeznaniom powoda. Opierając się na zasadach logiki i doświadczenia życiowego, a w szczególności mając na uwadze zakres okoliczności jakie mogą mieć znaczenie dla oceny zasadności roszczenia powoda, Sąd z zeznań tych uwzględnił w ustaleniach faktycznych te okoliczności, które albo znajdowały potwierdzenie w pozostałych dowodach przeprowadzonych w sprawie w tym zeznaniach świadka, albo dawały pełne przekonanie o ich prawdziwości. W pozostałej części uznał je za niewiarygodne i będące efektem przyjętej strategii procesowej w tej sprawie. Przy konstruowaniu stanu faktycznego Sąd uwzględnił w niewielkiej części zeznania świadka W. G., jako iż świadek w głównej mierze skupiał się na własnych przeżyciach podczas pobytu w Zakładzie Karnym w T., a ponadto nie był osobą osadzona w

jednej celi z powodem, a informacje o warunkach w jakich przebywał powód znał ze słyszenia.

Sąd rozważył, co następuje:

Powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

Żądanie wywiedzione w pozwie związane z warunkami odbywania kary pozbawienia wolności przez powoda w Zakładzie Karnym w T. w okresie od listopada 2008 roku do maja 2009 roku z uwagi na powagę rzeczy osądzonej należało odrzucić. W myśl art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., sąd odrzucił pozew, jeżeli o to samo roszczenie pomiędzy tymi samymi stronami sprawa jest w toku albo została już prawomocnie osądzona. W niniejszej sprawie zachodzi bezwzględna konieczność odrzucenia pozwu z uwagi na zaistnienie wymienionej powyżej ujemnej przesłanki procesowej, jaką jest powaga rzeczy osądzonej. Powaga rzeczy osądzonej zachodzi w przypadku, gdy zapadło już prawomocne rozstrzygnięcie dotyczące tego samego przedmiotu postępowania, które toczyło się między tymi samymi stronami. Wyrokiem Sądu Rejonowego w Tarnowie z dnia 18 września 2009 roku sygn. akt I C 330/09 oddalono powództwo Ł. W. przeciwko Skarbowi Państwa o zadośćuczynienie za naruszenie dóbr osobistych polegające na tym, że w okresie od listopada 2008 roku do maja 2009 roku odbywał karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w T. w warunkach uwłaczających jego godności. W przedmiotowej sprawie oraz w sprawie zakończonej prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Tarnowie z dnia 18 września 2009 roku sygn. akt I C 330/09 występuje tożsamość zarówno stron, jak i przedmiotu postępowania, co oznacza, iż zachodzi powaga rzeczy osądzonej. Z tych względów pozew w zakresie żądania obejmującego okres od listopada 2008 roku do maja 2009 roku należało odrzucić na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.

Na marginesie podzielić należy także podnoszony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia za okres od listopada 2008 roku do maja 2009 roku. Roszczenie w tym przedziale czasowym przedawniło się w oparciu o art. 442¹ §1 k.c., gdyż minęło trzy lata od chwili gdy powód dowiedział się o szkodzie i osobie zobowiązanej do jej naprawienia. Trzyletni termin przedawnienia przewidziany w art. 442¹ §1 k.c. rozpoczął bieg najpóźniej w maju 2009 roku kiedy to powód opuszczał Zakład Karny w T., bowiem powód już wówczas „wiedział o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia”. Zgodnie z tą zasadą termin przedawnienia upłynął w maju 2012 roku, a przedmiotowe powództwo zostało wytoczone w maju 2013 roku. Roszczenie powoda dotyczące pobytu w Zakładzie Karnym w T. w okresie od listopada 2008 roku do maja 2009 roku uległo zatem przedawnieniu.

Jak wynika z uzasadnienia pozwu Ł. W. dochodzi roszczenia o zadośćuczynienie w związku z naruszeniem jego dóbr osobistych także podczas drugiego pobytu w Zakładzie Karnym w T., tj. w okresie od lipca 2010 roku do lipca 2011 roku. Powód domagając się zadośćuczynienia za rzekomo doznane krzywdy wskazał, że roszczenie wiąże odbywaniem kary pozbawienia wolności w złych warunkach. Zgodnie z treścią przepisu art. 417 §1 k.c. za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. Przepis powyższy stanowi ustawową realizację normy art. 77 Konstytucji RP zgodnie, z którym każdy ma prawo do wynagrodzenia szkody jak została mu wyrządzona przez niezgodne z prawem działanie zaniechanie organu władzy publicznej. Pojęcie „wykonywanie władzy publicznej” określone w art. 417§1 k.c. obejmuje tylko takie działania, które ze swej istoty, a więc ze względu na charakter i rodzaj funkcji przynależnej władzy publicznej, wynikają z kompetencji określonych w samej Konstytucji oraz innych przepisów prawa. Ich wykonywanie z reguły łączy się z możliwością władczego kształtowania sytuacji jednostki. Chodzi zatem o działanie w takim obszarze, w którym może dojść do naruszenia prawa i wolności jednostki ze strony władzy publicznej.

Powód przebywając w Zakładzie Karnym w T. podlegał zatem w tym okresie oddziaływaniu władzy publicznej rozumianej jako imperium sprawowanej przez Zakład Karny działający jako statio fisci Skarbu Państwa. Wykonywanie władztwa w zakresie imperium obejmuje tylko takie działania, które ze swej istoty, a więc ze względu na charakter i rodzaj funkcji przynależnej władzy publicznej, wynikają z kompetencji określonych w samej Konstytucji oraz innych przepisów prawa.

Powód w niniejszym postępowaniu nie wywodzi swoich roszczeń z faktu wyrządzenia mu szkody o charakterze materialnym lecz w związku z wyrządzeniem mu szkody niemajątkowej to jest krzywdy. Na uzasadnienie swojego stanowiska powód podniósł szereg zarzutów, w szczególności wskazał, iż został osadzony w celi z niewłaściwie

działającą wentylacją, dusznej i zawilgoconej, następnie podniósł zarzuty dotyczące niezapewnienia mu dostatecznej ilości napojów w okresie letnim oraz braku poczucia intymności podczas wykonywania czynności higienicznych w celi z powodu nieoddzielenia umywali od reszty pomieszczenia.

Mając na względzie treść podniesionych roszczeń należy wskazać, iż podstawą odpowiedzialności strony pozwanej oprócz powołanego wyżej przepisu art. 417 k.c. stanowi przepis art. 448 k.c. w zw. z treścią art. 23 k.c. i art. 24 k.c. Dla uwzględnienia roszczeń powoda koniecznym jest zatem ustalenie, iż dobro osobiste zostało naruszone wskutek bezprawnego działania strony pozwanej. Ustalenie tych okoliczności rodzi po stronie powoda roszczenie określone w treści art. 448 k.c. Zgodnie z powołanym przepisem w razie naruszenia dobra osobistego sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia pieniężnego za doznaną krzywdę lub na jego żądanie zasądzić odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez niego cel społeczny, niezależnie od innych środków potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia.

Na powodzie dochodzącym zadośćuczynienia tytułem naruszenia dóbr osobistych spoczywa ciężar udowodnienia, iż miało miejsce naruszenie dobra osobistego co wynika z ogólnej reguły dowodowej wyrażonej w treści art. 6 k.c. Natomiast stronę pozwaną obciąża ciężar dowodu, że naruszenie dobra osobistego nie było bezprawne co wynika z treści art. 24 k.c. Z zupełnie inną sytuacją mamy do czynienia, gdy strona domaga się zadośćuczynienia pieniężnego za naruszenie dóbr osobistych /art. 24 § 1 zd. 2 k.c./ tu już bowiem ustawodawca wskazuje, że dochodzenie tych roszczeń odbywa się na zasadach przewidzianych w kodeksie.

Na pierwszym miejscu koniecznym było ustalenie czy któreś z dóbr osobistych powoda zostało naruszone działaniem lub zaniechaniem ze strony pozwanej. Należy w tym miejscu wskazać, iż ustawodawca nie podaje definicji dóbr osobistych poprzestając jedynie w treści art. 23 k.c. na przykładowym ich wyliczeniu. Powód zarzucił stronie pozwanej, iż podczas pobytu w Zakładzie Karnym w T. naruszono jego godność i prawo do intymności. Godność ludzka co prawda nie została wymieniona wprost w treści art. 23 k.c. to jednak nie ulega wątpliwości iż prawo do godnego odbywania kary pozbawienia wolności należy do katalogi dóbr osobistych podlegających ochronie (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2010 roku IICSK 486/09).

Odnosząc się do roszczeń powoda należy wyraźnie zaznaczyć, iż osoby odbywające karę pozbawienia wolności doznają w pewnym stopniu ograniczeń w zakresie dóbr osobistych co wynika z istoty tej kary (ograniczenia w możliwości poruszenia się, dysponowania przedmiotami czy też ograniczenia w zakresie prywatności). Osoby odbywające karę pozbawienia wolności mają oczywiście w pewnym stopniu ograniczone przysługujące im dobra osobiste wiąże się to bowiem ściśle z istotą tej kary w którą jest wpisana konieczność ograniczenia sfery dóbr osobistych osób ją odbywających np. sfery prywatności, swobody poruszania się. Zaznaczyć jednak należy, iż ograniczenia te nie są bezprawne gdyż znajdują pełną legitymację w przepisach prawa (k.k.w. i wewnętrzny regulamin placówki penitencjarnej).

Ustalone w sprawie okoliczności nie dają podstawy do stwierdzenia, aby w trakcie pobytu powoda w Zakładzie Karnym w T. doszło do bezprawnego naruszenia dóbr osobistych powoda, a także przeprowadzone dowody zaprzeczały twierdzeniom powoda o naruszeniu prawa poprzez brak zapewnienia prawidłowych warunków odbywania kary pozbawienia wolności. Okoliczności, na które powoływał się powód, a dotyczące warunków panujących w celach nie dały podstaw do przyjęcia bezprawności działania czy też zaniechania strony pozwanej. Swojej krzywdy powód dopatrywał się w sprzecznych z prawem warunkach bytowych panujących w celach Zakładu Karnego w T., a w szczególności w braku wentylacji w celach, czy też braku odpowiedniej ilości napojów w okresie letnim, zbyt rzadkich kąpielach oraz warunkach panujących w celach, które nie gwarantowały poczucia intymności przy wykonywaniu czynności higienicznych.

Zgodnie z art. 30 Konstytucji, przyrodzona i niezbywalna godność człowieka jest nienaruszalna, a jej poszanowanie i ochrona stanowi obowiązek władz publicznych. Obowiązek ten powinien być realizowany przez władze publiczne przede wszystkim wszędzie tam, gdzie Państwo działa w ramach imperium, realizując swoje zadania represyjne, których wykonanie nie może prowadzić do większego ograniczenia praw człowieka i jego godności, niż to wynika

z zadań ochronnych i celu zastosowanego środka represji. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 25 kwietnia 1989 r., I CR 143/89 (OSP i KA 1990/9/330) wyjaśnił, że godność osobista jest tą sferą osobowości, która konkretyzuje się w poczuciu własnej wartości człowieka i oczekiwaniu szacunku ze strony innych ludzi. Poczucie to, stanowiące istotny element psychiki człowieka, kształtowane jest przez szereg okoliczności zewnętrznych. Zapewnienie przez Państwo godziwych warunków odbywania kary pozbawienia wolności jest jednym z podstawowych wymagań demokratycznego państwa prawnego, znajdującym wyraz w normach prawa międzynarodowego. Wynika to wprost z art. 10 ust. 1 ratyfikowanego przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych z dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167 i 169) oraz z art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 grudnia 1950 r., stanowiących, że każda osoba pozbawiona wolności będzie traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności człowieka. Łączy się z tym również wynikający z art. 8 ust. 1 Konwencji nakaz poszanowania życia prywatnego obywateli i ich prawa do intymności, co w odniesieniu do osób osadzonych w zakładach karnych oznacza obowiązek zapewnienia takich warunków bytowych i sanitarnych, w których godność ludzka i prawo do intymności nie doznają istotnego uszczerbku. Odpowiednikami powyższych norm prawa międzynarodowego są art. 40, 41 ust. 4 i art. 47 Konstytucji wprowadzające wskazane zasady na grunt prawa polskiego.

Europejski Trybunał Praw Człowieka, rozpoznając sprawy dotyczące warunków odbywania kary pozbawienia wolności, uznał za obowiązek państwa dokonywanie systematycznej kontroli decyzji podejmowanych w zakładach karnych w celu zapewnienia odpowiednich warunków życia więźniów, z uwzględnieniem normalnych i uzasadnionych wymagań związanych z pozbawieniem wolności (por. wyrok z dnia 5 grudnia 1979 roku, skarga 8224/78, i z dnia 12 stycznia 1995 r., skarga 21915/93. W orzeczeniu z dnia 19 kwietnia 2001 roku (skarga nr 28524/95) stwierdził, że przebywanie w zatłoczonej celi z nieodpowiednią wentylacją i z otwartą toaletą, brakiem możliwości uczestniczenia w zajęciach i kursach oraz korzystania z biblioteki, powoduje wzrost poczucia przygnębienia i niższości i może być oceniane jako upokarzające oraz poniżające traktowanie więźniów, stanowiące naruszenie art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka. Natomiast w orzeczeniu z dnia 6 marca 2001 roku, skarga nr 40907/98, uznał że sam fakt przetrzymywania więźnia w przeludnionej celi, w niewłaściwych warunkach sanitarnych, z niewystarczającą liczbą łóżek i brakiem odpowiednich ćwiczeń fizycznych stanowi poniżające traktowanie, rodzące obowiązek wypłaty odszkodowania.

Należy zatem stwierdzić, że odbywanie kary pozbawienia wolności w przeludnionych celach, z niewystarczającą liczbą łóżek i nieodpowiednią wentylacją, może stanowić przejaw poniżającego traktowania, prowadzącego do naruszenia godności osób pozbawionych wolności, co na gruncie prawa polskiego może uzasadniać żądanie zasądzenia zadośćuczynienia na podstawie art. 24 w związku z art. 448 k.c. jako naruszające dobra osobiste skazanego: godność i prawo do intymności. Z drugiej jednak strony podkreślić należy, że dla stwierdzenia nieludzkiego i poniżającego traktowania koniecznym jest kumulatywne wystąpienie wskazanych w powyżej cytowanych orzeczeniach Trybunału niekorzystnych warunków odbywania kary pozbawienia wolności, takich jak: mała powierzchnia celi, liczba osób w celi, warunki sanitarne, możliwość zapewnienia minimum prywatności, ilość czasu spędzonego poza celą itd. Zastosowanie takiego kryterium kumulatywnego pozwala bowiem uznać, że np. długotrwałe umieszczenie w przeludnionej celi nie zostało zrekomensowane innymi udogodnieniami (por. wyrok TK z dnia 26 maja 2008 r., SK 25/07). Zakaz okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania w kontekście traktowania więźniów został najszerzej poddany analizie przez ETPC na tle art. 3 Konwencji. Traktowanie nieludzkie zostało określone jako złe traktowanie, które jest: zamierzone, stosowane nieprzerwanie przez dłuższy czas i spowodowało u ofiary obrażenia ciała albo intensywne cierpienie fizyczne lub psychiczne. Jednocześnie w orzecznictwie podkreślano, że cierpienie i poniżenie muszą wykraczać poza nieunikniony ich element związany z daną formą, zgodnego z prawem, traktowania lub karania.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, iż mając na uwadze całokształt warunków bytowych panujących w Zakładzie Karnym w T., nie można przyjąć, aby warunki te naruszały godność osobistą powoda. Pomimo, że warunki te odbiegały od oczekiwanych i nie były idealne, to jednakże nie można przyjąć, aby były niehumanitarne i uwłaczające godności jak wskazuje powód. W pierwszym rzędzie powód podczas drugiego pobytu w Zakładzie Karnym w T. nie przebywał w warunkach przeludnienia, każdorazowo przebywał w celi, w której powierzchnia mieszkalna wynosiła co najmniej 3 m² na osobę. Ta okoliczność została przyznana przez powoda.

Ponadto każda cela w jednostce posiadała odpowiednie otwory okienne, co przyznał powód, pozwalające na stosowne wietrzenie cel. Fakt wyposażenia każdej celi w otwierające się okno, pozwala uznać za słuszne twierdzenie strony pozwanej, iż w celi istniała możliwość właściwej cyrkulacji powietrza przy regularnym jej wietrzeniu. Nie bez znaczenia pozostaje więc okoliczność, iż warunki higieniczne w celach w dużym stopniu zależały od samych skazanych, gdyż to oni mieli obowiązek wietrzyć cele, dbać o czystość i porządek w celi, nie doprowadzać do nadmiernej wilgotności w pomieszczeniu (np. zbyt częstym praniem czy gotowaniem wody). Okoliczności faktyczne sprawy wskazują także, że każdy osadzony otrzymywał jednakowe pod względem ilości i jakości napoje. Ponadto osadzeni mogli korzystać także z napojów dostarczanych im przez osoby z zewnątrz lub dokonywać ich zakupu w kantynie, a w okresach wysokich temperatur administracja zakładu karnego informowała więźniów o możliwości pobierania dodatkowych porcji napoju. Osadzeni mieli także w celach dostęp do bieżącej wody i czajników oraz grzałek, co pozwalało na przyrządzenie wody zdatnej do picia. Odnośnie prawa do intymności wskazać trzeba, że kącik sanitarny znajdujący się w celach wydzielony był pełnymi ścianami wraz z drzwiami. Zapewniało to osadzonym możliwość swobodnego korzystania z toalety i dokonywania czynności higienicznych w odosobnieniu. Prawdą jest, że umywalka znajdowała się poza kącikiem sanitarnym i nie była oddzielona od reszty celi, jednak w ocenie Sądu wykonywanie podstawowych czynności higienicznych - jak mycie zębów, golenie się - w obecności pozostałych osadzonych nie narusza prawa do intymności. Przy pozostałych czynnościach higienicznych prywatność współosadzonym w celi zapewniał kącik sanitarny. Wskazać trzeba, że za dowolne uznać należy twierdzenia o niezapewnieniu warunków pozwalających na utrzymanie higieny osobistej w celach - w Zakładzie Karnym w T. przestrzegane były uregulowania stanowiące prawo powszechnie obowiązujące, a dotyczące zapewniania warunków do zachowania higieny osobistej, w tym umywalki w celi. Powód popełniając czyn zabroniony powinien mieć świadomość warunków odbywania kary pozbawienia wolności, w tym warunków sanitarnych, czy regulacji dotyczących dostępu do ciepłej wody i kąpeli.

Zwrócić należy uwagę, iż Zakład Karny poddawany jest cyklicznym kontrolom stosownych służb jak Sanepid, czy służby nadzoru budowlanego, a ponadto sędziego penitencjarnego. Powód nie wskazał, aby którakolwiek z kontroli wskazywała na nieprawidłowości w zapewnieniu więźniom prawidłowych warunków bytowania. Nie ulega wątpliwości, iż Zakłady Karne powinny dążyć do podwyższenia standardu warunków jakich przebywają więźniowie, co stopniowo jest czynione, jednakże nie można przyjąć, aby właśnie w odniesieniu do powoda władza publiczna była zobligowana do bezwzględnego zapewnienia wyższego standardu. Powszechnie wiadomym jest, że niejednokrotnie osoby zajmujące lokale socjalne mają gorsze warunki bytowe, aniżeli te w których przebywał powód. Nie można stronie pozwanej postawić zarzutu, iż celowo narażała skazanych na przebywanie w złych warunkach higienicznych i represjonowała ich w ten sposób.

Ujawnione w sprawie okoliczności nie dawały podstaw do przyjęcia, aby warunki bytowe panujące w Zakładzie Karnym w T. naruszały obowiązujące w tym zakresie przepisy. Wyposażenie cel zgodne było z normami przewidzianymi Rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 roku w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. Nr 186, poz. 1820). Nie doszło również do naruszenia przepisów rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152 poz. 1493). Fakt braku wentylacji grawitacyjnej w celach, przy jednoczesnym uwzględnieniu, iż każdy skazany dysponował własnym łóżkiem w celi, miał zapewnione regulaminowe sprzęty, w tym też możliwość posiadania dodatkowych urządzeń, miał dostęp do bieżącej wody, do gwarantującego intymność kącika sanitarnego, dostęp do świeżego powietrza przez okna, nie może przesądzać o tym, iż została naruszona godność osobista powoda na skutek niewłaściwych warunków bytowych i higienicznych.

Zgodnie z art. 41 ust. 4 Konstytucji, każdy pozbawiony wolności powinien być traktowany w sposób humanitarny. Traktowanie „humanitarne” obejmuje coś więcej niż tylko niestosowanie tortur i zakaz traktowania okrutnego, nieludzkiego i poniżającego, o którym mowa w art. 40 Konstytucji. Traktowanie humanitarne musi uwzględniać minimalne potrzeby każdego człowieka, z uwzględnieniem przeciętnego poziomu życia w danym społeczeństwie, i wymaga od władzy publicznej pozytywnych działań w celu zaspokojenia tych potrzeb. W ocenie sądu warunki jakie zapewniono powodowi w Zakładzie Karnym w T. i działania podejmowane przez administrację tegoż Zakładu celem

poprawy tych warunków, pozwalają uznać, iż powód był traktowany w sposób humanitarny. Brak było wystarczających podstaw do przyjęcia, aby doszło do bezprawnego naruszenia dóbr osobistych powoda przez działania lub zaniechania strony pozwanej. Powód poza własnymi twierdzeniami nie wskazał żadnego dowodu pozwalającego wysnuć odmienny wniosek, natomiast strona pozwana wskazała, że jej działania nie stanowiły przekroczenia obowiązujących norm kodeksu karnego wykonawczego czy też rozporządzeń wykonawczych regulujących odbywanie kary pozbawienia wolności. W tym stanie rzeczy wobec braku podstaw faktycznych i prawnych, powództwo musiało podlegać oddaleniu.

Zwrócić jeszcze należy uwagę, że powód żądał zadośćuczynienia w kwocie 100 000 zł. Ustawodawca w art. 448 k.c. przyznał sądowi pewien luz decyzyjny w sprawie uwzględnienia lub oddalenia żądania o naprawienie krzywdy, choć swoboda sądu nie ma charakteru czysto uznaniowego. Sąd może bowiem odmówić zasądzenia sumy pieniężnej tylko wówczas, gdy stwierdzi w oparciu o obiektywizowane kryteria, że w danym przypadku nie zachodzi potrzeba zadośćuczynienia za krzywdę moralną poprzez jej finansową rekompensatę (por. System Prawa Prywatnego, Prawo zobowiązań – część ogólna pod red. A. Olejniczaka, 2009 r. uwagi do art. 448 k.c., wyrok SN z dnia 19.04.2006 r., II PK 245/05, OSNAPiUS 2007/7-8/101). Jak zaakcentował Trybunał Konstytucyjny w uzasadnieniu wyroku z dnia 7 lutego 2005 r. (SK 49/03, OTK-A 2005/2/13) swoboda decyzji sądu w tym obszarze ogranicza się do oceny, czy zadośćuczynienie pieniężne jest w danej sytuacji odpowiednim sposobem rekompensaty krzywdy moralnej, a na potrzebę oraz rozmiar zadośćuczynienia powinny wpływać rodzaj naruszonego dobra, zakres i intensywność naruszenia, a także rozmiar doznanej krzywdy. Przy ocenie rozmiarów krzywdy ocenie powinny podlegać także subiektywne odczucia pokrzywdzonego, jak i obiektywny odbiór tej krzywdy w wymiarze społecznym. Do czynników zmniejszających rozmiar krzywdy Trybunał Konstytucyjny zaliczył przy tym takie okoliczności jak zachowanie samego pokrzywdzonego, czy też stopień zawinienia naruszydźciela oraz znikomy stopień społecznej szkodliwości czynu.

W kontekście powyższych warunków stosowania art. 448 k.c. zwrócić należy uwagę, iż nawet gdyby doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda tj. jego godności wskutek panujących warunków bytowych w pozwanym Zakładzie Karnym, to nie uzasadniałoby to jeszcze zasądzenia żadanego zadośćuczynienia. Warunki bytowe w zakładzie karnym nie wynikały bowiem z celowej chęci represjonowania skazanych, lecz są związane z sytuacją gospodarczą i finansową państwa. Nadto na zmniejszony – w wymiarze społecznym – rozmiar ewentualnej krzywdy powoda niewątpliwie wpływ ma też okoliczność, iż powód został zmuszony do pobytu w zakładzie karnym na skutek własnych, bezprawnych działań. Dopuszczając się w przeszłości popełnienia przestępstwa musiał liczyć się z możliwością poniesienia słusznej kary pozbawienia wolności oraz niedogodnościami, jakie są związane z jej odbywaniem. Można zatem powiedzieć, że powód na skutek własnego zachowania i dokonanych w przeszłości wyborów znalazł się w zakładzie karnym. W takim przypadku powszechnie przyjęte i akceptowane w społeczeństwie normy muszą oddziaływać na ocenę, czy zaistniałe w jednostce penitencjarnej nieprawidłowości muszą rodzić w każdym przypadku i niejako automatycznie prawo do żądania zadośćuczynienia, skoro przebywanie powoda w tego rodzaju miejscu odosobnienia jest wynikiem jego uprzedniego, naganego postępowania. Przyjąć zatem należy że nawet gdyby doszło do naruszenia dobra osobistego powoda na skutek złych warunków bytowych, wskazanych powyżej, panujących w Zakładzie Karnym, to stopień naruszenia tego dobra należałoby uznać za nieznaczny i zasądzenie na rzecz powoda z tego tytułu zadośćuczynienia byłoby nieuzasadnione a na pewno nie uzasadniałoby przyznania zadośćuczynienia w kwocie 100 000 zł. Powód nie wskazał bowiem przesłanek pozwalających na przyjęcie, aby doznane przez niego krzywdy uzasadniały aż tak znaczne zadośćuczynienie.

Orzekając w przedmiocie kosztów procesu, sąd oparł się na zasadzie odpowiedzialności za wynik procesu (art. 98 § 1 k.p.c.), a zatem nałożył na powoda – jako stronę przegrywającą proces – obowiązek zwrotu stronie pozwanej kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 120 zł ustalonych stosownie do treści § 10 pkt 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013 r. poz. 490). Koszty te zasądzono na rzecz Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa stosownie do treści art. 11 ust. 3 ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa (Dz. U. Nr 169 poz. 1417 ze zm.).

Ponadto Sąd przyznał od Skarbu Państwa – Sadu Okręgowego w Tarnowie na rzecz adwokata R. K. kwotę 147,60 zł tj. kwotę 120 zł powiększoną o podatek VAT – tytułem wynagrodzenia za udzielenie powodowi pomocy prawnej z

urzędu. Wynagrodzenie ustalono na podstawie ww. § 11 ust 1 pkt 25 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku.